

Etiketa všedního dne - I

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

K vytvoření výukového materiálu byly použity informace získané z knihy Ladislava Špačka: Malá kniha etikety pro každý den.

1. Chůze po ulici, dvě a více osob

Mezi běžné situace patří chůze po chodníku. **Jde-li muž se ženou (nebo výrazně starším a váženějším mužem, hostem, klientem a podobně), vede si ženu po čestnější, tedy pravé straně.** Neplatí to ale absolutně, důležitý je komfort společensky významnější osoby. Jestliže je pravá strana z nějakého důvodu riskantní (výkop, živý provoz), raději půjde po horší straně muž. Zúží-li se prostor a dvojice musí jít za sebou, určí se pořadí podle okolností: Pokud je před námi nejistý prostor (provizorní můstek, tmavý průchod), půjde první muž. Pokud se chodník zúžil kvůli protijdoucím lidem, dá muž přednost ženě a bude ji následovat. Klasická etiketa pamatovala i na vojáky, ti si vedou partnerky po své levé straně, protože se předpokládá, že pravou rukou budou salutovat.

Cítí-li muž, že žena by to s ohledem na obtíže při chůzi přivítala, nabídne jí rámě a žena se zavěsí. Některé energické ženy muže takřikajíc „zahákuji“, ale **správně se žena zavěšuje jen dlaní a prsty, nikoliv celým loktem.** Měla by v dlaní cítit mužův biceps, pokud ho lze nahmatat.

Jde-li muž se dvěma ženami, jde uprostřed, aby se mohl věnovat oběma stejnou měrou. Je-li jedna z žen zřetelně váženější (matka, host, klientka), jde uprostřed ona, druhá z žen jde vpravo a muž na nejméně čestné pozici zcela vlevo. **Jdou-li dva muži se ženou, jdou po jejích obou stranách, starší či váženější z obou mužů jde vpravo. Jdou-li dva páry vedle sebe, jdou ženy uvnitř a muži po stranách, váženější pár jde vpravo.**

Muž vždy pomůže ženě s těžším břemenem, cestovní taškou, kufrem. Nikdy jí nenosí dámskou kabelku, i kdyby rozměrem připomínala kufřík. Kabelka je intimní doplněk ženy a mužům do ruky vůbec nepatří.

2. Oslovování

Ve společnosti, ale i v běžném pracovním nebo obchodním styku hraje oslovení důležitou roli, protože jím dáváme najevo vzájemný vztah, úctu, odlišíme formální a neformální styk, můžeme stejně tak zalichotit, jako se někoho dotknout.

Oslovení je obvykle prvním, prostředkem kontaktu dvou osob. V oslovení je obsaženo nejen označení, ale i hodnocení našeho společníka. Řekneme-li „pane Novotný, kam jdete?“, „kam jdeš, Honzo?“, „hele, kampak máš namířeno?“, dáváme zřetelně najevo, co si o dotyčném člověku myslíme a jaký je náš vztah k němu.

Oslovením označujeme jeho identitu a na tu je každý hrdý, protože si ji nese po celý život. Spleteme-li nebo zkomolíme-li něčí jméno, dopouštíme se velké netaktnosti, kterou nám postižený dlouho nezapomene. Před setkáním si zjistíme tituly, přesné znění jména a příjmení a naučíme se ho vyslovovat. Vyhledáme si jeho vizitku, tak abychom ho mohli oslovit bezchybně. Nositelku titulu oslovíme ve spojení s titulem „paní“. Neřekneme tedy „slečno doktorko“, ale jen „paní doktorko“, protože s titulem se pojí jistá důstojnost. Oslovovat jménem je psychologicky velmi účinné, tím si druhého člověka okamžitě získáme.

O Napoleonovi se vyprávělo, že měl dokonalou paměť na jména. V předvečer bitvy, kdy vojáci posedávali kolem ohňů, vzpomínali na své blízké a přemýšleli, jestli zítra budou ještě naživu, obcházel Napoleon vojenské ležení, zastavoval se u hloučků vojáků a rozmlouval s nimi. „Tebe před časem bolely oči, Jean-Pierre, už je to v pořádku?“ „A co tvoje žena, Francois, říkal jsi, že stůně, jak se jí daří?“ Vojáci byli ohromeni: nejvyšší velitel si pamatuje jména prostých vojáků, a dokonce i jejich strasti a bolesti! Nazítří šli do boje s mnohem větším nadšením, vždyť bojovali za člověka, který je zná osobně a říká jim jménem! Oddanost vojáků Napoleonovy armády vůči císaři byla pověstná; legenda říká, že tajemství, proč tomu tak bylo, tkví v Napoleonově fenomenální paměti. Jistěže císař nemohl znát všechny své vojáky jménem - u Slavkova čítala jeho armáda 75 000 mužů, ale dokázal si zapamatovat určitý počet svých vojáků a pak jen vhodně jméno použít, aby to zapůsobilo.

Pravda, někdy nás postihne výpadek paměti a prožíváme horké chvíle, když ke dvojici, se kterou se bavíme, přistoupí náš známý, jehož jméno si najednou nemůžeme vybavit. Nemůžeme přemýšlet dlouho, každá vteřina zahušťuje atmosféru; pak zvolíme rafinovaný manévra: „Dovol, abych ti představil své dobré přátele, manžele Marešovy.“ Paní Marešová nabídne našemu známému ruku, a budeme-li mít štěstí, zaslechneme jméno, na které čekáme. Někdy se proviníme vůči správnému pořadí představování, ale je to lepší, než se známého zeptat, jak se vlastně jmenuje.

Co si počít s tituly

Představí-li se nám někdo jako Petr Nový, budeme ho oslovovat „pane Nový“. Představí-li se nám stejně, ale podá-li nám vizitku, kde stojí Ing. Petr Nový, oslovíme ho „pane inženýre“, neboť deklaruje, že titul má a užívá ho.

Jestliže se nám představí bez titulu a vizitku nám nedal nebo na ní titul nemá, neriskujeme chybné oslovení, byť „jen“ v titulu, a oslovíme ho „pane Nový“. Vynechání titulu je lepší než jeho zkomolení nebo než zkomolení jména. Dědictvím rakousko-uherské monarchie s rozvinutou byrokracií je hojně rozšíření a obliba titulů a funkčního postavení. Byla to doba „pana vrchního živnostenského rady“ a „paní doktorové“. Množství titulů, udělovaných podle vysokoškolského zákona, je impozantní a vytváří stav, že každý absolvent vysoké školy je nositelem nějakého titulu, přinejmenším magistr, ale i ti, kteří absolvují alespoň tři ročníky vysoké školy, získávají už titul, bakalář. Oslovení „pane bakaláři, paní bakalářko“ se našťástí ještě neujalo, ale ostatní tituly jsou hojně frekventované a hrají v našem společenském životě roli. Ve společenském styku proto dbáme na náležitě užívání titulů, abychom naplnili očekávání jejich nositelů. V Americe nebo v Británii oslovíme titulem doktor jen lékaře, a není-li to lékař, bude to nejméně univerzitní profesor. Oslovení prezident, u nás běžné pro představitele různých spolků a firem, je v Americe určeno jen pro hlavu státu. Přesto musíme respektovat zdejší úzus a tituly brát na vědomí a užívat.

Oslovujeme tak, jak nám česká mluvnice ukládá: pátým pádem (vokativem), a to i tehdy, kdy jméno zní méně obvykle: pane Langře, pane Krbče, pane Bürgermeistře. Záleží ovšem i na rodinné tradici, ta je mnohdy určující pro skloňování neobvyklých jmen, a pak oslovujeme bez měkčení: Wolker - Wolkere [volkre] či [volkere], Langer - Langere [langre] či [langere]. Ve jménech zakončených na souhlásku a -r dochází v 5. pádě k měkčení, pokud je taková rodinná tradice nositele jména: Langr, Richtr, Zubr, Mistr, Snajdr - 5. pád Langře i Langre, Richtře i Richtre, Zubře i Zubre, Mistře i Mistre, Šnajdre i Šnajdre.

Vždy oslovujeme tou nejvýznamnější funkcí nebo nejdůležitějším titulem, tedy tím, co je vzácnější. Někdy však přemýšlíme, jestli oslovit titulem, nebo funkcí. I v tomto případě dáme přednost tomu vzácnějšímu. Ředitel nemocnice je často lékař s titulem MUDr., ale oslovujeme ho „pane řediteli“, protože v jeho nemocnici je doktorů hodně, ale ředitel jen jeden. Je-li poslankyně inženýrka, oslovujeme ji „paní poslankyně“, je-li senátor docent, oslovíme ho „pane senátore“. Více než akademické tituly (doktor, inženýr, magistr) jsou vědeckopedagogické hodnosti docent a profesor. Prof. RNDr. Jana Krátkého, DrSc., oslovíme „pane profesore“. Neoslovujeme tituly, které stojí za jménem (dřívější vědecké tituly, jako kandidát věd - CSc., doktor věd - DrSc., nebo nynější doktor - Ph.D., doktor teologie - Th.D.). Neoslovujeme ani symbolickým titulem doktor honoris causa - čestný doktor, dr. h. c. V dobách, kdy žena s akademickým titulem byla vzácností, se užívala jen mužská varianta titulu, říkalo se „paní doktor“. Dnes je to velký archaismus, navíc neodpovídá pravidlům tvoření slov v češtině. I tituly přechylujeme, stejně jako povolání nebo příjmení. Oslovujeme tedy „paní docentko“, „paní magistro“.

Církevní hodnostáře oslovujeme civilní formou. Kněze oslovíme „pane faráři“ nebo „důstojný pane“, biskupa či arcibiskupa „pane biskupe, pane arcibiskupe“, jeptišku „sestro“ nebo „ctihodná sestro“. Arcibiskupa, velvyslance, ministra či prezidenta můžeme oslovovat dříve běžným Excellence, ale budeme působit hodně archaicky. Všechny dospělé ženy oslovujeme „paní“. Oslovením totiž nekvalifikujeme jejich stav, zda jsou vdané, či svobodné, ale jde o zdvořilé označení ženy. Devatenáctiletého mladého muže také neoslovíme „chlapče“, ale „pane“. Oslovení „slečna“ si ponecháme jen pro velmi mladé dívky, obsluhující personál nebo pro ty ženy, které si ho vyžádají. Má-li slečna dítě, stává se automaticky „paní“, protože je matkou a ta požívá ve společnosti větší vážnosti.

I u nás se už ujímá tradice oslovovat významnou hodností i po skončení funkce v úřadu. Prezidenti republiky, kteří ukončí svůj mandát, by měli být stále oslovováni „pane prezidente“, a tak budeme oslovovat poslední funkcí i významnou osobnost v důchodu („pane senátore“, „pane ministře“, „pane řediteli“).

Budeme si tykat?

Oslovení má několik stupňů důvěrnosti: Nejformálnější je vykání a užívání příjmení: „pane Nový“. Přechodem k důvěrnějšímu oslovení je vykání, ale s užitím rodného jména: „Petře, povězte mi...“. Nejosobnější je tykání: „Petře, řekni mi...“ Až ke třetímu stupni, k tykání, potřebujeme souhlas obou stran. Vykání a oslovování rodným jménem je stále ještě na úvaze toho, kdo oslovuje. Můžeme tak oslovovat i společensky významnější osobu; často jí tím dáváme najevo, že míra sympatií a blízkosti je taková, že by nám mohla navrhnout tykání.

Tykání navrhuje vždy společensky významnější osoba a teoreticky ho nelze odmítnout, stejně jako napřaženou pravici. Někdy řešíme delikátní situaci, když společensky významnější osoba nám nabídla tykání, ale my jí chceme vykat. Bylo by velmi netaktní nabídku demonstrativně odmítnout („s vámi si tykat nebudu“), a tak prakticky se tykání budeme vyhýbat tím, že budeme dál dotyčnému vykat, nebo se budeme vyhýbat jasnému oslovení. K takové situaci by nemělo dojít, pokud společensky významnější osoba dobře odhadne naše očekávání. V jiné situaci budeme, jestli nám tykání navrhne společensky méně významná osoba. Pak můžeme klidně říct „nezlobte se, já bych raději zůstal u vykání“. Budeme-li chtít někomu navrhnout tykání, pečlivě zvažme, jestli ho to potěší, nebo ho náš návrh přivede do rozpaků. Přestože tykání je přirozenější a neformálnější, zbavuje nás jisté obřadnosti, je gramatickým výrazem přátelského vztahu, mohou existovat dobré důvody, proč zůstat při vykání.

Někdy je to síla zvyku, která nám brání přejít po létech vykání k tykání, a přestože se náš vztah změnil (opustili jsme úřad a zmizelo funkční nadřazení), nechceme oslovení měnit. Ženy si někdy udržují vykáním muže ve svém okolí „od těla“, zvláště když tuší, že by si některý muž mohl tykání vysvětlit jako vybidku k důvěrnějšímu přiblížení.

Vykání je (stejně jako hojné užívání titulů a formálních označení postavení) hluboce zakořeněno v české společnosti jako pozůstatek tradice rakouskouherské monarchie; její byrokracie úzkostlivě dbala na obřadnost. Ještě v první polovině 20. století bylo běžné onikání (oslovování ve třetí osobě, například paní ke služce: „Šla do kuchyně a umyla nádobí!“). V mnoha zemích se vykání bere jako znak odtažitého vztahu. V Americe nebo ve Skandinávii si lidé tykají od prvního setkání, v izraelské armádě si vojáci tykají (generála Ariela Šarona oslovovali všichni vojáci „Ariku“), v amerických firmách na celém světě si zaměstnanci tykají. V Německu je obvyklé vykání, k tykání dojde až po dlouhé době a je považováno za projev mimořádné přízně.

Někdy si všimneme, že člověk, se kterým jsme na podobné společenské úrovni nebo který je nám společensky nadřazený, nám zničehonic s naprostou samozřejmostí tyká. Pokud nám nevádí, že bychom si tykali, berme to jako nabídku, kterou mičky přijmeme bez formálního sdělení „budeme si tykat“. Je jistě lepší, když povýšení vztahu na „tykací“ má obřadnější formu, ale není to podmínkou. Existují dokonce různá prostředí, kde si lidé tykají automaticky, protože náležejí do stejné profesní nebo sociální skupiny, například mezi vojáky, ve vězení nebo mezi profesionálními řidiči. Kdybychom takovou normu nerespektovali, působili bychom namyšleně. Jestliže si s někým „potykáme“, nelze naši úmluvu vzít zpět. Často se stává, že na bujarém večírku si s kolegou začneme tykat a ráno v kanceláři mu opět suše vykáme. Stáváme se tím nespolehlivými a nepříjemnými společníky. Stejně dopadneme, budeme-li žádat kolegu, aby nám v soukromí tykal, ale před spolupracovníky v práci vykal.

Tykání sice navrhuje společensky významnější osoba, ale s jednou výjimkou: tykání na pracovišti je jen v ruce šéfa, byť je mladší a muž. Jen nadřízený určuje, v jakých vztazích bude se svými podřízenými, a tykání patří mezi nástroje, které formují vztahy v pracovním týmu. Jakého stupně sblížení se spolupracovníky bude chtít šéf dosáhnout a komu přízeň tykání udělí, je jen jeho vůle. Pochopitelně, že **šéf musí taktně vycítit, zda jeho návrh žena nebo starší podřízený rád přijme.** To je jeden z příkladů, které nám ukazují, že etiketa není jen používání mechanických pravidel, ale je závislá na okolnostech a konkrétních vztazích mezi lidmi. Nicméně, i kdyby nadřízený špatně odhadl situaci a navrhl tykání ženě, které to není po chuti, **podřízená nemá reálnou možnost šéfa odmítnout**, bylo by to nevhodné a zraňující, nehledě na nepříjemné důsledky pro pracovní atmosféru. Je možné, aby mladá asistentka nabídla svému nadřízenému v letech, aby jí tykal, protože jí to bude připadat přirozenější. V tomto případě se šéf rozhodne, zda mu to bude vyhovovat, a pokud ne, tady je zdvořilé odmítnutí zcela na místě.

Neukazuj prstem

Tuhle větu nám rodiče vštěpovali v útlém dětství, ale praktická metoda, jak ukázat na někoho opodál, nás svádí k využívání ukazováčku i v situacích, kdy je to nemístné. **Můžeme ukazovat prstem na věž kostela, na fresku na zdi, na vzdálenou horu na obzoru, ale ne na živého člověka ve společnosti.** Musíme využít méně názorné, verbální metody: „Ten prošedivělý muž ve světlém obleku“, a podíváme se tím směrem, nebo: „Ta vysoká blondýnka u baru za mnou“. I při těchto označeních si dáme pozor na to, abychom neřekli něco pejorativního, co by mohl někdo v blízkosti zaslechnout: „Ta tlustá bruneta v těch nemožných šatech“.

Ještě horší než ukázat prstem je naznačovat pohybem ukazováčku „pojď sem“. V arabských zemích je to dokonce vulgární gesto. Najdeme jinou formu, jak dotýcného přivolat, třeba tázavým pohledem, vykročením k němu a podobně.

Ruka v kapse

Může si dát muž ruku do kapsy, nebo ne? Někdo se pohoršuje nad úpadkem mravů, když vidí muže s rukou v kapse, jinému na tom nepřipadá nic zvláštního. Ruka v kapse byla za Gutha-Jarkovského považována za nepřístojnost. „Ruce nestrkej do kapes kalhot, palců nedávej za ramenní otvory vesty aniž do kapes vesty,“ píše v roce 1920. Musíme rozlišovat různé společenské situace a prostředí. Jestliže má muž slavnostní projev, přebírá vyznamenání, představuje se, podává ruku, vstupuje do místnosti, kdy se na něj upírají zraky osob v sále, ruku si do kapsy dát nemůže. Pak **jsou situace méně formální, kdy ruka v kapse může navodit přátelskou atmosféru**, zbavit obecenstvo napětí a formální ztuhlosti.

Slavnostní banket s princem Charlesem v Trůnním sále Pražského hradu. Pánové jsou ve smokinách, dámy ve večerních róbách. Všichni sedí jako zařezaní, nikdo se neodváží ani pohnout, aby náhodou něco necinklo nebo nezašustělo. Prezident Havel přečetl s rozechvěním a trémou svůj přípitek a pak přistoupil k mikrofonu prince Charles. Zničehonic si zastrčil pravou ruku do kapsy saka a začal hovořit. Signál, který tím vyslal, jako by říkal:

„Vážení, já chápu, že tady musíte sedět takhle strnule, protože jsou přítomni jak prezident, tak i následník britského trůnu, ale já vám tímto gestem chci dát najevo, že se mezi vámi cítím dobře, jako mezi přáteli, a chci tím otupit hrot strohé oficióznosti, která tady v Trůnním sále z pochopitelných důvodů panuje.“ Ze všech hostů najednou spadla tíže formálnosti, uvolnili se, mnozí se po sobě podívali a usmáli se, posadili se pohodlněji a všichni byli Charlesovi vděční za to milé, i když velmi nezvyklé gesto.

Tradiční evropská etiketa ruku v kapse nepřipouštěla, je to bezpochyby důsledek vlivu ležérní americké etikety, která pronikla do evropského prostředí. Hodně záleží na jistotě, s jakou toto gesto provedeme. Když to uděláme plaše, nejistě, vzbudíme v ostatních dojem, že jsme přesvědčeni, že děláme něco, co se nemá, leč pokud to uděláme s jistotou, navodíme pocit ležérnosti a neformálnosti. Americký prezident si na tiskové konferenci na trávníku před Bílým domem dá ruku do kapsy tak sebevědomě, že nikdo nepochybuje o tom, že v tuto chvíli ruka v kapse být může, nebo dokonce musí. A když ji z kapsy vyndá, udělá to s takovou přesvědčivostí, že nikdo nepochybuje o tom, že v tuto chvíli ruka v kapse být nemůže.

Ruku si může dát do kapsy přednášející, aby vytvořil uvolněnou atmosféru a přiblížil se posluchačům, ruka v kapse může pomoci při zvládnutí trémy, ruku můžeme mít v kapse na recepci při konverzaci s přáteli (ale ne s cizími, nebo dokonce výše postavenými osobami, diplomaty, řediteli, dámami), ruku můžeme mít v kapse na vernisáži při prohlížení obrazů, sledujeme-li vestoje módní přehlídku, posloucháme-li proslov. Nikdy si ovšem nedáme do kapsy obě ruce, to je hrubá neslušnost.

Dokumenty:

http://www.youtube.com/watch?v=nNjt3Nqn870&feature=player_embedded

3. Vcházení do budovy, vycházení

Při vcházení do budovy nebo do místnosti dává muž přednost starším, váženým osobám, nadřízeným a ženám. A nejen to, otevře dveře a podrží je, tak aby ženě umožnil pohodlně vstoupit dovnitř. V některých případech však jde první muž, a to tehdy, když jde o prostory pro ženu neznámé, riskantní, neobvyklé, a kam by tedy muž měl ženu uvádět, nebo ji dokonce „chránit“, a to i symbolicky. Z tradice se sem řadí i restaurace (bývaly doby, kdy bylo namístě zjistit, zda je v hostinci bezpečno) nebo sportovní stadiony, muž prochází jako první vlakem a hledá vhodné místo, vstupuje jako první do řady v kině a divadle, aby ženě „proklestil“ cestu. Žena půjde jako první do cukrárny, do obchodu s prádlem, ke kadeřníkovi a muž až za ní (pokud raději nepočká venku a nepřijde až v závěrečné fázi nákupu, při placení...). Pokud by žena vstupovala jako první z ulice do restaurace, říkala by tím: „Pojď, já ti ukážu, jak to vypadá v hospodě.“ Něco jiného jsou dveře uvnitř budovy, tam už jsme „v bezpečí“, proto žena dostává přednost. Do hotelové restaurace s prosklenými dveřmi už sice může vstoupit jako první žena, ale není na škodu, když i sem muž ženu uvede. Dveře muž otevírá tak, aby se jich žena nemusela vůbec dotknout. Žena ovšem musí s mužem „spolupracovat“, aby mu umožnila jeho roli naplnit.

Guth-Jarkovský nabádá: „Při setkání ve dveřích ustup osobě starší a představené a pán dámě; dámě dveře přidrž, aby mohla volně projít. Vcházíš-li někde s dámou do dveří, předejdi poněkud, abys jí mohl otevřít dveře a pak přepustiti.“

Před příchodem ke dveřím žena ustoupí mírně doprava, aby se muž dostal ke dveřím, otevře je a žena do nich vchází. Otevírají-li se dveře ven, muž je otevře a nestačí-li je přidržet rukou, postaví se mezi ně, těžká vrata otevře tak, že jimi projde jako první a přidrží je z druhé strany ženě. Oříškem jsou dvoje dveře s předsíňkou. V tomto případě se muž bez ženiny souhry neobejde. Postup je následující: muž se ženou přicházejí ke dveřím, žena ustupuje doprava, muž dveře otevírá, žena jimi prochází, ale nepokračuje dál, postaví se stranou, muž projde, otevře druhé dveře, žena jimi projde, venku počká, až muž vyjde ven, zaujme pozici po jeho boku a oba společně pokračují v chůzi. Dokonalé provedení tohoto manévruje mistrovskou ukázkou partnerské souhry. Pamatujme, že kritériem není pořadí, v jakém projdeme dveřmi, ale komfort společensky významnější osoby.

Přednost mají vždy ti, kteří z budovy nebo místnosti vycházejí, před těmi, kteří vcházejí dovnitř. Výjimku uděláme u výrazně staršího nebo hendikepovaného člověka, tomu dáme přednost, aby nemusel čekat. V takovém případě, stejně jako u žen, pomůžeme s dveřmi, přidržíme je, aby dotyčný mohl pohodlně vyjít ven.

4. Kino, divadlo, koncert, muzikál

Nejběžnější společenskou akcí je návštěva kina. Možná se někomu bude zdát, že jít do kina nevyžaduje žádnou znalost pravidel společenského chování, ale právě kino je obvykle první zkušeností mladých párů se společenským

prostředím. Kino je spíše neformální příležitost, ale do divadla a na koncert si muž obléká tmavý oblek a žena krátké šaty nebo kostým. Musíme ovšem rozlišovat, o jaký žánr jde. Koncert filharmonie v Rudolfinu není totéž jako džezový koncert v Lucerně, o rockovém koncertu v klubu nemluvě; u divadel je rozdíl stejný. Tmavý oblek a krátké šaty jsou bezpodmínečně nutné do klasických „kamenných“ divadel a koncertních sálů. Do malého divadla, na džezový koncert nebo na muzikál (nejde-li o premiéru) se oblečeme méně formálně: kalhoty a sako, sukni a halenku, na „lehkou múzu“ si dívka může vzít značkové džíny a zajímavý top, muž nemusí mít kravatu, stačí sako a košile s rozepnutým knoflíčkem u krku. Ani v tomto odlehčeném úboru by žena neměla zapomenout na punčochy a muž by si neměl dovolit sportovní obuv. Na rockový koncert si vezmeme co nejpohodlnější oblečení, protože není vyloučeno, že koncert se změní v taneční party, zcela namísto jsou džíny, tričko s límečkem, sportovní boty. Výstřednost nevádí, na některých koncertech je dokonce vítána.

První pravidlo nám ukládá přijít včas, abychom pozdním příchodem nerušili ostatní. Pokud se nám přihodí, že vejdem do setmělého sálu, v divadle či na koncertě rozhodně počkáme do přestávky a teprve pak se usadíme na svá místa. Ať jsme v kině, divadle či na koncertě, hned u šatny čeká na muže první úkol: pomoci ženě z kabátu, svléci svůj, zaplatit a uvést partnerku do sálu. Sedíme-li v divadle či na koncertě v lóži, pláště si nemusíme odkládat v šatně, odložíme je v lóži. V divadle a na koncertě by měl muž zakoupit program, chce-li vytvořit ženě co největší komfort, ale stejně tak to může učinit žena, cítí-li, že tak muži splatí jeho péči. Je ovšem na muži, aby vyhledal místo a ženu usadil po své pravici. Do řady vchází první muž, jde čelem k divákům, každému z nich poděkuje a usnadňuje tak své partnerce příchod k místu. Z pravidla, že žena sedí po pravici muže, je několik výjimek: Pokud by žena měla sedět na konci řady, sedne si tam raději muž, stejně tak si muž vymění místo, jestliže by žena neviděla na plátno nebo jeviště přes hromotluka sedícího před ní. Někdy přicházíme ke svým místům a vidíme, že po pravici ženy by měla sedět nedůvěryhodně vyhlížející osoba. Pak dáme přednost bezpečnosti a muž ženě nabídne místo po své levici, aby žena měla větší pocit jistoty. Jdou-li do kina či divadla dva páry, vstupuje první do řady muž méně významného páru, následuje ho jeho partnerka, pak žena významnějšího páru a nakonec společensky významnější muž. Ve stejném pořadí se usadí do řady.

Ted' je poslední příležitost vypnout mobilní telefony. Během divadelního představení nebo na koncertu nikdy nic nemlsáme, v kině jsou pravidla uvolněnější, ale vždy platí, že nesmíme rušit ostatní. Hlasité chroupání popcornu naše sousedy nepotěší. Totéž se týká hlasitého hovoru, ale často i tiché sdělování dojmů z filmu nebo divadelního představení ruší soustředění a zkazí všem okolo zážitek. V divadle si můžeme půjčit divadelní kukátko, ale pozor, je určeno pouze ke sledování děje na jevišti, ne k detailnímu prohlížení diváků, či spíše divaček. Má-li dáma klobouk, nesnímá ho jen na koncertě nebo tehdy, sedí-li při divadelním nebo operním představení v lóži. Pokud sedí v řadě před ostatními diváky, klobouk odloží, aby je nepřipravila o zážitek.

Dokumenty ke shlédnutí:

<http://www.rancer-petr.cz/clanky/vlastni/40-tv-serial-etiketa-12-22dil>

<http://www.youtube.com/watch?v=vhTRVyaDldk>

 Obsah

 1. Chůze po ulici, dvě a více osob	2
 2. Oslovování	2
 3. Vcházení do budovy, vycházení	5
 4. Kino, divadlo, koncert, muzikál	5